

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 234/03-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Eduarda Bárányu a zo sudcov Juraja Babjaka a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť MIVA, spol. s r. o., Nitra, Štefánikova 61, zastúpenej advokátkou JUDr. D. M., N., ktorou namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky Okresným súdom v Novom Meste nad Váhom v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 127/00, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo MIVA, spol. s r. o., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde v Novom Meste nad Váhom pod sp. zn. 5 C 127/00 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Nové Mesto nad Váhom p r i k a z u j e vo veci sp. zn. 5 C 127/00 konať bez zbytočných prietáhov.

3. MIVA, spol. s r. o., p r i z n á v a primerané finančné zadostučinenie v sume 25 000 Sk (slovom dvadsaťpäťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Nové Mesto

nad Váhom p o v i n n ý jej zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Nové Mesto nad Váhom je p o v i n n ý nahradiť MIVA, spol. s r. o., trovy právneho zastúpenia vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodeväťdesiatšesť slovenských korún) na bankový účet právnej zástupkyne JUDr. D. M. do pätnástich dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. septembra 2003 doručená sťažnosť MIVA, spol. s r. o., Nitra, Štefánikova 61 (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátkou JUDr. D. M., N., ktorou namietala porušenie svojho práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) Okresným súdom v Novom Meste nad Váhom (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 127/00.

Ústavný súd prijal uznesením č. k. III. ÚS 234/03-8 z 22. októbra 2003 sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Z uvedeného dôvodu ústavný súd využil možnosť postupu podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, pretože vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci prehľad spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti uvádza, že 4. februára 2000 podala okresnému súdu proti odporkyni M. B. návrh na určenie neúčinnosti darovacej zmluvy voči sťažovateľke. Sudca okresného súdu vyzval 29. mája 2000 sťažovateľku na úhradu súdneho poplatku, ktorý bol 1. júna 2000 uhradený. Sťažovateľka tvrdí, že okrem uvedenej výzvy sa v predmetnom konaní neuskutočnilo žiadne pojednávanie.

Základný spor je podľa tvrdení sťažovateľky vedený proti Ing. J. B. o úhradu pohľadávky v sume 4 101 736 Sk s príslušenstvom, pričom v uvedenej veci bolo podaných celkom tridsaťjeden žalôb o vydanie platobných rozkazov. Ing. J. B. ako dlžník sťažovateľky previedol nehnuteľnosť na odporkyňu za účelom ukrátenia sťažovateľky ako veriteľa, preto sťažovateľka podala návrh na určenie neúčinnosti zmluvy o darovaní nehnuteľnosti.

Sťažovateľka vzhľadom na prietahy v konaní spôsobené okresným súdom žiada, aby ústavný súd vyslovil porušenie práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a prikázal okresnému súdu konať vo veci. Sťažovateľka zároveň požaduje finančné zadosťučinenie v sume 2 000 000 Sk a náhradu trov právneho zastúpenia.

Predsedička okresného súdu sa na výzvu ústavného súdu z 19. decembra 2003 vyjadrila k sťažnosti stanoviskom doručeným ústavnému súdu 21. januára 2004. Uvádza, že sťažovateľka podala na okresnom súde žalobu 17. februára 2000, a nie 4. februára 2000, ako to uviedla sťažovateľka. Sudca okresného súdu vyzval 29. mája 2000 sťažovateľku na zaplatenie súdneho poplatku, ktorý bol uhradený 29. júna 2000.

Pojednávanie v predmetnej veci bolo 8. júna 2000 stanovené na 6. august 2000. Toto pojednávanie bolo odročené z dôvodu neprítomnosti sťažovateľky a jej právnej zástupkyne bez ospravedlnenia, hoci im predvolania boli doručené. Odporkyňa a jej právna zástupkyňa sa na pojednávanie dostavili.

Sudca okresného súdu nariadil druhé pojednávanie na 3. september 2001. Pojednávanie bolo odročené z dôvodu neprítomnosti účastníkov konania a ich právnych

zástupkyň, pričom právna zástupkyňa odporkyne svoju neprítomnosť ospravedlnila. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom opätovného predvolania účastníkov konania. Sudca okresného súdu stanovil 24. novembra 2003 termín tretieho pojednávania na 17. marec 2004.

Na základe uvedených skutočností predsedníčka okresného súdu vo svojom vyjadrení konštatuje, že prietahy v konaní sú zavinené predovšetkým účastníkmi konania. Zároveň uvádza, že od posledného pojednávania sudca vo veci nekonal, pričom táto skutočnosť je objektívneho charakteru. Sudcovia okresného súdu sú v dôsledku nedostatočného personálneho obsadenia súdu neprimerane zaťažení, pričom podľa nápadu a zaťažnosti by mal okresný súd mať najmenej dvojnásobný počet sudcov.

Na záver predsedníčka okresného súdu poukázala na skutočnosť, že žiadny z účastníkov konania sa na ňu ako predsedníčku súdu neobrátil so sťažnosťou na prietahy v konaní.

II.

Ústavný súd na základe sťažnosti sťažovateľky, stanoviska predsedníčky okresného súdu a najmä spisu okresného súdu sp. zn. 5 C 127/00 zistil nasledovný priebeh a stav konania.

Sťažovateľka doručila 17. februára 2000 okresnému súdu návrh na určenie neúčinnosti darovacej zmluvy voči jej osobe. Sťažovateľka uvádza, že sa žalobou podanou na okresnom súde domáhala úhrady pohľadávky v sume 4 197 239 Sk s príslušenstvom a náhrady trov právneho zastúpenia proti dlžníkovi Ing. J. B., M. V uvedenej veci bolo podaných viacero žalôb o vydanie platobných rozkazov. Z vydaných platobných rozkazov nadobudol právoplatnosť len platobný rozkaz sp. zn. 10 Rob 1306/97 z 30. decembra 1997. Ostatné žaloby týkajúce sa celkovej sumy 4 101 736 Sk s príslušenstvom boli zlúčené na spoločné konanie vedené pod sp. zn. 6 Cb 125/98.

Sťažovateľka podala 26. marca 1998 návrh súdnemu exekútorovi na vykonanie exekúcie na vymáhanie pohľadávky vyplývajúcej z platobného rozkazu sp. zn. 10 Rob 1306/97. Súdny exekútor právnej zástupkyňi sťažovateľky v septembri 1998 oznámil, že pohľadávka je nevymožiteľná, lebo dlžník nemá žiadny účet ani iný majetok na uspokojenie pohľadávky. Právna zástupkyňa sťažovateľky zistila, že dlžník previedol všetok svoj majetok na dcéru M. B., odporkyňu.

Z dôvodu, že dlžník tak urobil s úmyslom ukrátiť veriteľa, sťažovateľka žiada, aby okresný súd vydal rozsudok, že darovacia zmluva registrovaná pod č. V 772/97, ktorou Ing. J. B. daroval nehnuteľnosti zapísané na LV č. 1818, LV č. 2444 a LV č. 1143 v katastrálnom území M. dcére M. B., odporkyňi, je voči sťažovateľke neúčinná. K návrhu boli priložené dokumenty týkajúce sa uvedeného nároku.

Sudca okresného súdu vyzval 29. mája 2000 sťažovateľku, aby zaplatila súdny poplatok v sume 500 Sk do desiatich dní od doručenia uznesenia. Uznesenie o úhrade súdneho poplatku bolo okresnému súdu doručené 29. júna 2000. Zároveň bol odporkyňi doručený rovnopis návrhu žaloby na vyjadrenie v lehote desiatich dní a vyžiadaný spis sp. zn. V 772/97 od Okresného úradu Myjava, odboru katastra nehnuteľností.

Úradným záznamom z 22. marca 2001 bol spis sp. zn. 5 C 127/00 pripojený k spisu sp. zn. 12 C 1164/99. Okresný súd stanovil 8. júna 2001 termín pojednávania na 6. august 2001. Vykázané bolo doručenie predvolania sťažovateľke, jej právnej zástupkyňi a odporkyňi. Odporkyňa splnomocnila 1. augusta 2001 JUDr. D. M., aby ju v predmetnom konaní zastupovala.

Na pojednávanie 6. augusta 2001 sa nedostavila sťažovateľka ani jej právna zástupkyňa, dostavila sa odporkyňa a jej právna zástupkyňa. Okresný súd v uznesení uložil odporkyňi do 15 dní písomne zaujať stanovisko k návrhu sťažovateľky. Okresný súd stanovil 9. augusta 2001 termín pojednávania na 3. september 2001.

Okresnému súdu bola 27. augusta 2001 doručená žiadosť Ing. J. B. o odročenie termínu pojednávania stanoveného na 3. september 2001 z dôvodu účasti jeho právnej zástupkyne JUDr. D. M. na inauguračnej prednáške na Právnickej fakulte v Trnave.

Opatrením predsedníčky okresného súdu sp. zn. Spr 438/01 z 3. septembra 2001 bolo rozhodnuté, že z dôvodu ochorenia zákonného sudcu JUDr. J. F. uskutoční pojednávania stanovené na 3. september 2001 JUDr. H. P.

Na pojednávanie 3. septembra 2001 sa nedostavili účastníci konania ani ich právne zástupkyne. Pojednávanie bolo uznesením odročené na neurčito za účelom opätovného predvolania účastníkov.

Okresný súd stanovil 24. novembra 2003 termín pojednávania na 17. marec 2004. Právny zástupca odporkyne doručil 16. marca 2004 okresnému súdu žiadosť o odročenie termínu pojednávania z dôvodu oboznámenia sa so spisom, pretože právne zastúpenie prevzal 15. marca 2004.

Na pojednávanie 17. marca 2004 sa nedostavili sťažovateľka ani právni zástupcovia sťažovateľky a odporkyne, pričom doručenie predvolania im bolo vykázané. Doručenie predvolania odporkyni nebolo vykázané. Pojednávanie bolo uznesením odročené na neurčito z dôvodu opätovného predvolania účastníkov.

III.

Sťažovateľka sa svojou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia jej práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov. Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Len prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby neodstráni a nemôže odstrániť. Až právoplatným rozhodnutím, bez ohľadu na to, či vyznie v prospech alebo neprospech účastníka, sa vytvára právna istota. Preto na naplnenie

ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby všeobecný súd iba o veci konal a nerozhodol ju s účinkami právoplatnosti, prípadne vykonateľnosti jeho meritórneho rozhodnutia.

Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní, ako to konštantne judikuje ústavný súd, až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (napr. rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 26/95, I. ÚS 10/98, I. ÚS 89/99).

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (napr. rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 70/98, II. ÚS 74/97, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníkov súdneho konania a postup samotného súdu.

Pokiaľ ide o kritérium „právna a faktická zložitosť veci“, ústavný súd bral do úvahy právny a skutkový stav veci. Predmetom konania je žaloba o určenie neúčinnosti darovacej zmluvy voči sťažovateľke. Z hľadiska právnej stránky posudzovanej veci ide o prípad, ktorý je dostatočne prepracovaný v súdnej judikatúre. Skutková stránka veci je z hľadiska zložitosti štandardná napriek tomu, že keby bolo došlo na niektorom z pojednávaní k vypočutiu účastníkov konania, ich stanoviská by boli zrejme s prihliadnutím na predmet konania kontradiktórne.

Správanie účastníka konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Z hľadiska uvedeného kritéria možno vysloviť záver, že účastníci prispeli k zdĺhavosti konania. Ústavný súd zistil, že sťažovateľka ani jej právna zástupkyňa sa nezúčastnili ani na jednom pojednávaní. Odporkyňa a jej právna zástupkyňa sa zúčastnili len na jednom pojednávaní, a to 6. augusta 2001. Uvedeným správaním prispeli všetci účastníci k prietahom v konaní.

Tretím hodnotiacim kritériom, ktorým ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, bol postup samotného okresného súdu. Pri skúmaní skutočnosti, či v dôsledku postupu okresného súdu došlo k porušeniu vyššie uvedeného práva, ústavný súd zistil, že tomu tak je, a to bez existencie zákonnej prekážky.

Ústavný súd zistil, že okresný súd bol nečinný od júla 2000 do 8. júna 2001, čím vznikli prietahy v dĺžke jedenástich mesiacov. K záveru o nečinnosti okresného súdu od júla 2001 došiel ústavný súd na základe tej skutočnosti, že doručenie žiadosti Okresnému úradu v Myjave o zaslanie spisu sp. zn. V 772/97 bolo vykázané 1. júna 2001. Pretože sa v spise nenachádza žiadna urgencia týkajúca sa tejto žiadosti, je možné usudzovať, že spis bol okresnému súdu zaslaný v stanovenej lehote. Ústavný súd zároveň vzal do úvahy aj lehotu potrebnú na preštudovanie spisu.

Okresný súd konal plynulo vo veci od 8. júna 2001 do 3. septembra 2001. V období od 3. septembra 2001 do 24. novembra 2003 okresný súd vo veci nekonal, čím vznikli prietahy v dĺžke 26 mesiacov. Od 24. novembra 2003, keď bol stanovený termín pojednávania na 17. marec 2004, okresný súd nevykonával žiadne úkony, ktoré by boli prispeli k urýchlenu prejednávaniu a rozhodnutiu vo veci.

Ústavný súd s prihliadnutím aj na ustanovenie § 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku postup okresného súdu v uvedených obdobiach vyhodnotil ako konanie, v ktorom došlo k zbytočným prietahom zo strany okresného súdu v celkovej dĺžke tridsiatich siedmich mesiacov, a zároveň ako také, ktoré nesmerovalo k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky, keďže dosiaľ nebolo v predmetnej veci rozhodnuté. Zároveň ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že uvedená nečinnosť okresného súdu nie je v príčinnej súvislosti s neposkytnutím súčinnosti účastníkov konania a ich právnych zástupcov ani právnou a skutkovou zložitou predmetnej veci.

Ústavný súd v súvislosti so stálou neprítomnosťou účastníkov konania na pojednávaníach poukazuje na ustanovenie § 52 Občianskeho súdneho poriadku, ktoré poskytuje účinný nástroj zabezpečenia prítomnosti účastníkov konania na pojednávaní.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 21. januára 2004 okrem iného uviedla, že prieťahy v posudzovanom konaní vyplynuli z objektívnych skutočností. Ústavný súd v zmysle rozhodovacej činnosti v tejto oblasti poznamenáva, že „je vecou štátu a organizácie práce súdov, aby za situácie, keď tomu nebráni žiadna zákonná prekážka, nedochádzalo k zbytočným prieťahom v konaní“ (napr. rozhodnutia sp. zn. I. ÚS 19/00, I. ÚS 64/00).

Právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy sa realizuje takým konaním všeobecných súdov, ktoré plynulo smeruje k odstráneniu právnej neistoty osoby, ktorá sa obrátila na súd v konkrétnej veci (napr. rozhodnutie sp. zn. II. ÚS 40/97).

Na základe týchto dôvodov ústavný súd dospel k názoru, že bolo porušené právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, tak ako jej ho zaručuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, môže ústavný súd prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

IV.

Keďže ústavný súd rozhodol o porušení práva sťažovateľky, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“. Z ustanovenia § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde vyplýva, že primerané finančné zadost'učinenie má povahu náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

V konkrétnych okolnostiach danej veci vidí ústavný súd nemajetkovú ujmu sťažovateľky v neistote vyplývajúcej z okolností, keď ani po štyroch rokoch od podania jej návrhu okresnému súdu nie je isté, či v prípade vyslovenia neúčinnosti zmluvy bude jej pohľadávka voči dlžníkovi uhradená.

V súlade s ustanovením § 36 ods. 1 zákona o ústavnom súde trovy konania pred ústavným súdom uhrádza účastník zo svojho. Na základe ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktorý zakotvuje výnimku z tejto zásady, ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov právneho zastúpenia, pretože ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky bolo porušené, a teda mala vo veci úspech.

Pri výške náhrady trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z ustanovenia § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 163/2002 Z. z.“), ktoré upravuje výšku odmeny za zastupovanie pred ústavným súdom a podľa ktorého ak predmet sporu nie je oceneľný peniazmi, odmena za jeden úkon je jedna tretina výpočtového základu. Predmetom konania pred ústavným súdom je ochrana základných práv a slobôd, ktorá nie je oceneľná peniazmi.

Podľa § 1 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z. výpočtovým základom na účely tejto vyhlášky je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok predchádzajúceho kalendárneho roka.

Vzhľadom na skutočnosť, že dva úkony právnej služby boli realizované v roku 2003, ústavný súd vychádzal pri týchto úkonoch z oznámenia Štatistického úradu Slovenskej

republiky, podľa ktorého za prvý polrok 2002 bola priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky 12 811 Sk, preto ústavný súd priznal náhradu trov za dva úkony právnej pomoci každý v hodnote 4 270 Sk. Ústavný súd rozhodol aj o priznaní náhrady výdavkov na miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné vo výške jednej stotiny výpočtového základu podľa § 19 ods. 3 vyhlášky č. 163/2002 Z. z., t. j. 128 Sk.

Podľa takto určených kritérií je správny výpočet trov v sume 8 796 Sk, ktorú ústavný súd zaviazal uhradiť právnej zástupkyni sťažovateľky okresný súd.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. mája 2004